

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНФОРМАТИКИ І ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**

ГАЛИНСЬКА Каріна Юріївна

УДК 342.5:002.6

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України, заслужений діяч
науки і техніки України
Настюк Василь Якович,
Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого, завідувач кафедри
адміністративного права та адміністративної
діяльності

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Арістова Ірина Василівна,
Юридичний факультет Сумського аграрного
університету, завідувач кафедри адміністративного
та інформаційного права

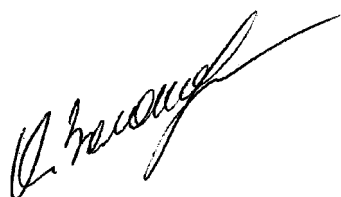
кандидат юридичних наук, доцент
Новицька Наталія Борисівна,
Університет державної фіскальної служби України,
доцент кафедри цивільного права та процесу

Захист відбудеться 17 січня 2016 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.501.01 у Науково-дослідному інституті інформатики і права Національної академії правових наук України за адресою: 01024, м. Київ, вул. П. Орлика, 3.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України за адресою: 01032, м. Київ, вул. Саксаганського, 110-В.

Автореферат розіслано 17 грудня 2016 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. О. Золотар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З огляду на процеси перетворення, а також гострі кризові явища, що тривають зараз в Україні, необхідно констатувати, що активність і відчутна ефективність інформаційної діяльності значною мірою визначається характером впливу з боку держави на розвиток такого пріоритетного напрямку державної політики країни, як інформаційний правопорядок.

Правове поняття «інформаційний правопорядок» на сучасному етапі розвитку української державності вимагає комплексного дослідження на підставі системного аналізу, який передбачає з одного боку глибоке з'ясування його значення як самостійного об'єкта, з іншого – вивчення у процесі взаємодії з іншими правовими явищами. Ці вимоги підпорядковуються єдиній загальній меті, яка полягає в охороні прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб в інформаційній сфері.

Запровадження належного інформаційного правопорядку в Україні потребує чіткої правової регламентації й відповідних організаційних засад такої діяльності, що має сприяти публічному захисту прав та охоронюваних законом інформаційних інтересів як держави в цілому, так і окремих громадян і суб'єктів господарювання.

У той же час аналіз чинного інформаційного законодавства України, наукових джерел, статистичних матеріалів і правозастосовної практики суб'єктів владних повноважень дає підстави стверджувати, що нинішній стан вирішення проблем забезпечення інформаційного правопорядку в державі свідчить про потребу якісно нових підходів до розуміння цього виду адміністративних проваджень. З урахуванням того, що у вітчизняній адміністративно-правовій науці питання щодо становлення, розвитку й удосконалення інформаційного правопорядку, не знайшли належного висвітлення, незважаючи на численні наукові дослідження у царині інформаційного права, зазначена діяльність вимагає поглибленого комплексного вивчення. Учені, здебільшого, досліджуючи предмет, структуру й методи інформаційного права, залишають поза увагою вимоги і правила функціонування інформаційної сфери, відповідальність, а також засоби адміністративного права щодо запобігання правопорушенням та їх припинення у цій сфері.

Суттєвий внесок в опрацювання загальних засад інформаційного права й у висвітлення окремих питань інформаційного правопорядку своїми науковими дослідженнями зробили такі вітчизняні вчені як: В.Б. Авер'янов, О.Б. Агапов, І.В. Арістова, О.Ф. Андрійко, О.А. Баранов, В.В. Белевцева, К.І. Беляков, Ю.П. Битяк, В.М. Брижко, Г.В. Виноградова, В.Д. Гавловський, В.І. Гурковський, В.М. Желиховський, Р.А. Калюжний, Л.П. Коваленко, В.О. Копилов, І.Ф. Корж, Б.А. Кормич, Т.А. Костецька, В.К. Колпаков, О.В. Кохановська, Г.М. Красноступ, І.О. Кресіна, С.О. Кузніченко, О.В. Кузьменко, В.А. Ліпкан, В.Н. Лопатін, А.І. Марущак, Р.С. Мельник,

В.Я. Настюк, Н.Р. Нижник, Н.Б. Новицька, А.М. Новицький, В.Г. Пилипчук, В.М. Попович, В.Ф. Погорілко, Н.В. Савінова, В.Ф. Сіренко, А.О. Селіванов, В.С. Цимбалюк, Р.В. Шаповал, В.О. Шамрай, М.Я. Швець, Ю.С. Шемшученко, Т.В. Шкарупа. Також різним аспектам досліджуваної проблематики приділяли увагу видатні зарубіжні вчені, а саме: І.Л. Бачило, А.Б. Венгеров, О.О. Гаврилов, М. Кастельс, В.О. Копилов, М.М. Расолов, Ю.С. Решетов, Ю.А. Тихомиров, Р.О. Халфін, А.Ф. Черданцев.

Проте, незважаючи на їх доробки, багато питань залишаються невирішеними. Так, нині існує нагальна потреба в комплексному дослідженні правової конструкції «інформаційний правопорядок», інформаційного правопорядку як об'єкту адміністративного регулювання, у розкритті системи заходів адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку, в установленні відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері, а також напрямків удосконалення законодавства з питань забезпечення цього виду правопорядку.

Таким чином, недостатня розробленість теоретичних положень, низка невирішених проблем адміністративно-правового забезпечення й наявність суперечливих питань у реалізації чинного законодавства у сфері інформаційного правопорядку свідчать про актуальність обраної теми дисертації, про її теоретичну і практичну значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основні напрямки дослідження є складовою частиною наукових планів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, що відповідає цільовій комплексній програмі «Конституційно-правові проблеми забезпечення верховенства права у функціонуванні механізму публічної влади в Україні» (державна реєстрація за № 0111U000966).

Дослідження здійснено відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки, Стратегії розвитку наукових досліджень НАПрН України на 2016–2020 роки, затверджених Національною академією правових наук України. Дисертацію виконано в рамках науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України «Теоретико-правові основи формування та розвитку інформаційного суспільства» (РК УкрІНТЕІ 0113U003154).

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 роки, затвердженої президією НАПрН України 3 березня 2016 р., а також у безпосередньому зв'язку з темами наукових досліджень Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України. Зокрема, дисертація пов'язана з плановою темою «Державно-правові проблеми інформаційної безпеки людини і суспільства в умовах інтеграції України у світовий інформаційний простір» (РК УкрІНТЕІ 0112U002073).

Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 06.09.2013 р., протокол

№ 1, обговорена та рекомендована до захисту на засіданні кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (висновок від 12 квітня 2016 р., № 15).

Мета й завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі досягнень юридичної науки, узагальнення правозастосовної практики суб'єктів владних повноважень, аналізу вітчизняного й міжнародного законодавства розробити й надати науково обгрунтоване визначення основного категоріального апарату в сфері інформаційного правопорядку, запропонувати систему заходів адміністративно-правового забезпечення останнього, з'ясувати положення щодо адміністративної відповідальності за порушення інформаційного законодавства, розкрити питання його вдосконалення, усунення прогалин у законодавстві з означених проблем і приведення його у відповідність до міжнародних вимог і стандартів.

Для досягнення поставленої мети основна увага була приділена вирішенню таких задач:

- дослідити категорію «інформаційний правопорядок» з огляду на глобалізаційні трансформації світового інформаційного простору;
- проаналізувати стан наукової проблематики й напрямки сучасних наукових розробок цієї категорії;
- розкрити зміст інформаційного правопорядку як об'єкта адміністративно-правового регулювання;
- запропонувати систему заходів адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку, їх мету й завдання;
- з'ясувати структуру (класифікацію) засобів адміністративного права щодо регулювання інформаційного правопорядку в Україні й охарактеризувати їх;
- здійснити аналіз правового забезпечення заходів адміністративного запобігання порушенням інформаційного правопорядку в державі;
- систематизувати й розкрити зміст заходів адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку в країні;
- сформулювати поняття й види правопорушень у сфері інформаційного правопорядку;
- окреслити проблеми й розробити рекомендації щодо їх вирішення, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільно-правові відносини, що виникають у зв'язку із забезпеченням інформаційного правопорядку.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення інформаційного правопорядку в Україні.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження використовувалися різні методи наукового пізнання. Застосування діалектичного методу дозволило розкрити зміст поняття «інформаційний

правопорядок», з'ясувати адміністративну сутність діяльності щодо його регулювання. Формально-логічний метод застосовувався як універсальний спосіб аргументування окремих висновків. Порівняльний метод допоміг простежити концептуальні підходи до визначення таких правових конструкцій, як «інформаційний правопорядок», «заходи адміністративного забезпечення інформаційного правопорядку», «правопорушення у сфері інформаційного правопорядку». Формально-юридичний метод було використано при аналізі норм чинного національного законодавства, виявленні властивих інформаційному правопорядку переваг та недоліків, а також формулюванні пропозицій з удосконалення правового забезпечення інформаційного правопорядку в Україні. Статистичний метод задіяно для поглибленого вивчення, аналізу й узагальнення офіційної статистичної, а також іншої інформації, яка становить предмет дисертаційного дослідження. Вимоги формальної логіки стосовно послідовності, несуперечності й обґрунтованості деяких наукових положень були враховані при формулюванні висновків і рекомендацій відповідно до задач і мети.

Теоретичним підґрунтям цього дослідження послуговували праці вітчизняних і зарубіжних учених, їх фундаментальні доробки в науках адміністративного, конституційного, кримінального права, й державного будівництва, теорії управління, загальної теорії історії держави і права, філософії, а також енциклопедична юридична література.

Висновки дисертації ґрунтуються на положеннях Конституції й законів України, інших нормативно-правових актів органів законодавчої, виконавчої й судової гілок влади, а також ратифікованих Україною міжнародно-правових документів, що регулюють відносини у сфері функціонування суб'єктів забезпечення інформаційного правопорядку.

Емпіричну базу дослідження становлять закони України та інші вітчизняні нормативно-правові акти, правові акти ЄС, Ради Європи, інші міжнародно-правові документи.

Інформаційну базу дослідження становлять узагальнення практики діяльності різних органів законодавчої та виконавчої влади, правоохоронних органів, дані аналізу судової практики в Україні за період 2013–2015 рр., правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині комплексним науковим дослідженням практичних аспектів розвитку й забезпечення інформаційного правопорядку в Україні. В результаті дослідження було обґрунтовано і сформульовано нові теоретичні положення, висновки і пропозиції, зокрема:

Уперше:

– досліджено поняття «інформаційний правопорядок», сформульовано його дефініцію: це системно-організований на підставі відповідних норм права стан суспільних відносин в інформаційній сфері, пов'язаних з обігом інформації, з розробленням інформаційних продуктів, з використанням

інформаційних технологій, із захистом інформаційних прав та забезпеченням інформаційної безпеки тощо;

- розкрито зміст інформаційного правопорядку як об'єкту адміністративно-правового регулювання, при цьому наведено авторське тлумачення правової конструкції «адміністративно-правове регулювання інформаційного правопорядку»;

- окреслено систему заходів адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку, визначено їх мету й завдання;

- здійснено теоретичний аналіз поняття і змісту категорії «правопорушення в інформаційній сфері», що дозволило сформулювати цю категорію як порушення інформаційного правопорядку й сукупності певних інформаційних правовідносин, які за своєю суттю є однорідними, але згідно з певними особливостями поділяються на відкриті й закриті, тобто правовідносини з обмеженим доступом.

Удосконалено:

- концептуальні підходи до характеристики інституту адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інформаційного правопорядку;

- підходи до аналізу законодавчого адміністративно-правового забезпечення здійснення інформаційної діяльності в Україні.

Набули подальшого розвитку:

- визначення структури і змісту заходів адміністративного запобігання і припинення порушень інформаційного правопорядку;

- наукові концепції щодо видів правопорушень в інформаційній сфері;

- пропозиції з удосконалення законодавчого регулювання інформаційної сфери, в тому числі забезпечення інформаційного правопорядку.

Практичне значення одержаних результатів обумовлено науковою новизною окремих висновків у правотворчій, правозастосовній, практичній і науковій діяльності, можливістю їх використання, а саме:

- *у науково-дослідній сфері* – у процесі подальшого розвитку положень науки адміністративного й інформаційного права як підґрунтя для здійснення спеціалізованих досліджень окремих видів правопорушень у сфері інформаційного правопорядку (акт впровадження НДП НАПрН України від 10.10.2016 р.);

- *у нормотворчій діяльності* – з метою вдосконалення положень чинного законодавства з питань забезпечення інформаційної діяльності й інформаційної безпеки України;

- *у навчальному процесі* – під час викладання курсів адміністративного й інформаційного права у вищих учбових закладах, для підвищення кваліфікації посадових осіб суб'єктів владних повноважень, а також при підготовці підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій (акт впровадження Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого від 23.03.2016 р.);

– у правозастосовній діяльності – для вдосконалення здійснення управлінських функцій уповноваженими суб'єктами владних повноважень у сфері забезпечення інформаційного правопорядку.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Основні концептуальні ідеї, теоретичні положення, висновки і рекомендації, які викладено в дисертації, належать авторці. При використанні наукових доробків інших учених для обґрунтування власних міркувань авторки на них обов'язково зроблено посилання.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Окремі її положення, теоретичні і практичні висновки доповідалися дисертанткою на наукових, науково-практичних міжнародних і регіональних конференціях, як-от: Міжнародна науково-практична конференція «Держава і суспільство: проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Ужгород, 15–16 листопада 2013 р.), міжнародна науково-практична конференція «Юридичні науки: історія сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Київ, 13–14 грудня 2013 р.), I міжнародна науково-практична конференція «Приватний сектор безпеки: сучасний досвід проблеми правового регулювання» (м. Харків, 19 квітня 2013 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього» (м. Дніпропетровськ, 7–8 лютого 2014 р.), II міжнародна науково-практична конференція «Недержавний сектор безпеки: сучасний досвід та проблеми порівняльно-правового регулювання» (м. Харків, 19 квітня 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Роль і місце адміністративної юстиції в умовах проведення конституційної реформи» (м. Запоріжжя, 23 жовтня 2015 р.).

Основні наукові напрацювання дослідження використовуються у практичній діяльності на кафедрі адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого при підготовці експертних висновків щодо проектів відповідних нормативно-правових актів, у процесі листування з органами виконавчої влади, що стосується правових питань, а також при розробці методичних рекомендацій, роз'яснень і пропозицій.

Публікації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження містяться у п'ятих наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, одній – в зарубіжному науковому виданні, а також в тезах шести доповідей на наукових конференціях.

Структура дисертації. Структура роботи зумовлена предметом, метою й завданням дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 188 сторінок, з них: основного тексту - 151 сторінка; список використаних джерел на 25 сторінках нараховує 233 найменування; додатки - на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовуються вибір теми дисертації її актуальність, зв'язок з науковими програмами і планами, ступінь її наукової розробки, визначаються об'єкт і предмет, мета й завдання дослідження, його наукова новизна, формулюється теоретичне й загальнометодологічне підґрунтя роботи, окреслюється теоретичне і практичне значення основних положень дослідження, наводиться інформація про апробацію його результатів, про їх публікації в наукових виданнях.

Розділ 1 «Теоретико-правові проблеми забезпечення інформаційного правопорядку в Україні» складається з двох підрозділів, у яких досліджуються концептуальні підходи науковців до розуміння інформаційного правопорядку, розкрито зміст інформаційного правопорядку як об'єкту адміністративно-правового регулювання.

У підрозділі 1.1 *«Концептуальні підходи до розуміння інформаційного правопорядку в сучасних умовах»* сформульовано поняття «інформаційний правопорядок», під яким авторка має на увазі системно організоване на підставі відповідних норм права погоджене функціонування в інформаційній сфері суспільних відносин, пов'язаних з обігом інформації, з розробленням інформаційних продуктів, зі створенням інформаційного суспільства, із захистом інформаційних прав, зі здійсненням підприємницької діяльності у віртуальному просторі тощо. Інформаційний правопорядок хоч і включає норми різних галузей права, однак характеризується єдиним предметом регулювання. Це свідчить, що цей інститут є обґрунтованим об'єднанням норм міжнародного, публічного, адміністративного, фінансового й інформаційного права, норм моралі тощо. Існування інформаційного правопорядку зумовлено специфічними потребами правового регулювання відносин в інформаційній сфері взагалі.

Наводяться ознаки інформаційного правопорядку, який являє собою одного з важливих об'єктів правової охорони з боку держави, порушення його сутнісної характеристики служить підставою для визнання того чи іншого діяння в інформаційній сфері протиправним. Названі ознаки мають стати методологічно-емпіричним фундаментом для виділення законодавцем видів і системи інформаційних правопорушень, установлення за них тієї чи іншої міри відповідальності, закріплення напрямків і форм діяльності суб'єктів владних повноважень щодо запобігання, припинення і усунення їх негативних наслідків. Будь-який прояв протиправної поведінки у сфері інформаційного правопорядку можна позначати доволі широким, загальнотеоретичним поняттям – «інформаційне правопорушення». Це стосується інформаційних злочинів, адміністративних, дисциплінарних та цивільних деліктів в інформаційній сфері. Однак на галузевому, спеціальному рівні розгляду інформаційно-правових явищ інформаційним правопорушенням є недотримання інформаційного правопорядку як відповідний адміністративно-караний делікт.

Підрозділ 1.2 «Інформаційний правопорядок як об'єкт адміністративно-правового регулювання» присвячено дослідженню питань адміністративно-правового регламенту інформаційного правопорядку. У ньому наголошується, що адміністративно-правова регламентація цього правопорядку інтенсивно набуває важливого значення, оскільки має за мету попередження і припинення негативних наслідків інформаційних викликів і загроз, оскільки: а) здійснюється за допомогою заходів адміністративного впливу для забезпечення інформаційної безпеки інтересів людини, суспільства й держави; б) зміст і перелік об'єктів такого регулювання інформаційного правопорядку визначаються системою вітчизняного інформаційного законодавства; в) цей правопорядок запроваджується винятково в рамках взаємодії спеціальних суб'єктів інформаційних правовідносин незалежно від форми власності (державна, муніципальні або громадські утворення, юридичні й фізичні особи); г) діяльність суб'єктів інформаційної сфери спрямована на вжиття заходів щодо обмеження вільного доступу третіх осіб до об'єктів адміністративно-правового регулювання інформаційного правопорядку.

Розділ 2 «Адміністративно-правове забезпечення інформаційного правопорядку в Україні засобами адміністративного права» складається з трьох підрозділів, у яких наведена система заходів адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку, розкриваються питання щодо змісту й сучасних тенденцій застосування засобів адміністративного запобігання й адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку.

У підрозділі 2.1 «Система заходів адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку» акцентується увага на тому, що адміністративно-правові заходи забезпечення інформаційного правопорядку – це нормативно передбачені прийоми і способи практичного виконання уповноваженими суб'єктами державного управління інформаційною сферою завдань протидії інформаційним правопорушенням. Практично вони полягають у психологічному або фізичному впливі з боку відповідних уповноважених посадових осіб суб'єктів владних повноважень органів на суб'єктів інформаційної діяльності на громадян, які беруть участь в інформаційних правовідносинах і які свідомо, (навмисно чи з необережності), не виконують або не намагаються виконувати існуючі правила, процедури, тобто порушують інформаційний правопорядок. Заходи фізичного примусу застосовуються у крайніх випадках – для припинення особливо зухвалих порушень інформаційного правопорядку. Вони передбачають суттєві обмеження особистісної або майнової сфери особи правопорушника, у зв'язку з чим потребують ретельного законодавчого впорядкування підстав і процедур їх застосування.

Поглиблене вивчення чинного інформаційного законодавства України дозволило виокремити адміністративно-правові заходи забезпечення інформаційного правопорядку за функціональною ознакою. Це заходи адміністративного запобігання, припинення порушень митних правил, а також

адміністративна відповідальність за них, що відповідає опрацьованій у теорії адміністративного права класифікації заходів адміністративного примусу. Типізація в такий спосіб передбачених розрізненими положеннями інформаційного законодавства видів заходів може сприяти, по-перше, більш ефективному й комплексному їх застосуванню у практиці державного управління інформаційною сферою і, по-друге, вдосконаленню систематизації законодавчого регулювання інформаційної юрисдикційної діяльності.

У підрозділі 2.2 «Заходи адміністративного запобігання порушенням інформаційного правопорядку» здійснено досконалий аналіз конструкції «заходи адміністративного запобігання порушенням інформаційного правопорядку». Наводиться авторська дефініція цього поняття: заходи адміністративного запобігання порушенням інформаційного правопорядку – це управлінські дії застосовуються суб'єктами владних повноважень на підставі положень інформаційного законодавства з метою недопущення або ж виявлення порушень інформаційного правопорядку. Реалізацією цих заходів односторонньо владно усуваються умови й можливості для суб'єкта інформаційних правовідносин поводитися поза встановленим інформаційним законодавством відповідним обов'язковим порядком діяльності в інформаційній сфері.

Доводиться, що визначені законодавством з питань забезпечення інформаційного правопорядку запобіжні заходи можуть використовуватися суб'єктами інформаційних правовідносин як для попередження порушень інформаційного правопорядку з боку конкретних осіб, схильних до протиправної діяльності, так і для здійснення комплексних державних чи регіональних програм практичної профілактичної спрямованості, пов'язаних з попередженням окремих видів досліджуваних правопорушень. Це і є спеціально-галузева профілактика порушень інформаційного правопорядку.

Підрозділ 2.3 «Заходи адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку» присвячено з'ясуванню правового змісту і структури заходів адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку. Зазначені заходи можуть використовуватися для попередження порушень інформаційного правопорядку конкретними фізичними і юридичними особами, а також для здійснення комплексних державних і регіональних програм практичної, профілактичної, правоохоронної спрямованості з метою забезпечення інформаційної безпеки.

Встановлено, що до універсальних заходів, які використовуються при звичних умовах адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку належать: а) вимога припинити протиправні дії; б) призупинення дії й анулювання дозволу (ліцензії) на провадження певного виду діяльності в інформаційній сфері; в) огляд об'єктів (предметів) інформаційної діяльності; г) адміністративний арешт; д) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення адміністративного правопорушення або безпосереднім його об'єктом; е) обстеження. У виняткових, екстраординарних випадках для припинення особливо зухвалої протиправної

поведінки в інформаційній сфері посадові особи суб'єктів владних повноважень можуть застосовувати спеціальні заходи адміністративного припинення – фізичну силу, спеціальні засоби, вогнепальну зброю. Розкривається зміст конструкції «заходи адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку», зокрема, наводиться її дефініція: це заходи, що передбачають переривання зазначених протиправних вчинків, недопущення спричинюваних ними негативних наслідків, забезпечення провадження у справах про порушення інформаційного правопорядку і притягнення винних до відповідальності, поновлення інформаційного правопорядку й запобігання його порушенням у майбутньому, превентивні дії. Переважна більшість застосовуваних для припинення порушень інформаційного правопорядку суб'єктами владних повноважень заходів не є прямими силовими діями.

Розділ 3 «Адміністративна відповідальність за порушення законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку в Україні», складається з двох підрозділів, де визначено поняття й види правопорушень у сфері інформаційного правопорядку, окреслено напрямки вдосконалення законодавства з питань забезпечення цього правопорядку з урахуванням сучасних тенденцій запровадження міжнародних стандартів його забезпечення.

У підрозділі 3.1 «Поняття й види правопорушень у сфері інформаційного правопорядку» зазначається, що адміністративна відповідальність є важливим елементом правового регулювання інформаційного правопорядку, суть якої полягає в цілеспрямованому впливі на поведінку людини за допомогою юридичних засобів з метою впорядкування інформаційних правовідносин, надання їм системності і стабільності, уникнення різких загострень соціальних конфліктів, втілення принципів соціальної справедливості тощо. Саме існування інформаційного права як регулятора інформаційних правовідносин обумовлено необхідністю підтримувати інформаційний порядок у неоднорідному суспільстві, попереджувати будь-які відхилення від установлених правил і норм.

Пропонується авторська дефініція поняття «порушення інформаційного правопорядку»: це порушення сукупності певних інформаційних правовідносин, які за своєю суттю є однорідними, але згідно з певними особливостями поділяються на відкриті й закриті (з обмеженим доступом). Останні становлять однорідні охоронні зв'язки між державою, юридичними й фізичними особами, в питаннях забезпечення належного інформаційного правопорядку й мають адміністративно-режимний характер у питаннях захисту й гарантування відповідного функціонування суб'єктів та об'єктів інформаційних правовідносин.

Окреслюються головні завдання адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення, зокрема: а) забезпечення належного функціонування механізму правового регулювання інформаційних відносин шляхом гарантування реалізації суб'єктами даних правовідносин суб'єктивних

прав і юридичних обов'язків; б) охорона існуючого державного ладу й суспільного порядку; в) утвердження законності й захист інформаційного правопорядку; г) захист інформаційних прав і свобод громадян від незаконних порушень; д) покарання винного у вчиненні правопорушення; е) попередження вчинення інформаційних правопорушень у майбутньому.

У підрозділі 3.2 «Напрямки вдосконалення законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку» означені існуючі проблеми й розроблені практичні рекомендації щодо їх вирішення, спрямовані на оновлення законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку в Україні. Зазначається, що комплексного опрацювання потребують проблеми щодо: а) необхідності обліку нових тенденцій при визначенні завдань законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку та його окремих напрямків; б) законодавчої підтримки вільного доступу до інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури; в) інформаційної відвертості; г) надмірності й одночасної сегментарності національної законодавчої бази.

Виокремлено пріоритетні напрями оновлення законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку в Україні, зокрема: а) опрацювання нових законів, що доповнять сучасне законодавство у сфері забезпечення інформаційного правопорядку; б) застосування інформаційних ресурсів; в) використання повного спектра інформаційної інфраструктури; г) узгодження чинних законодавчих актів для належного інформаційного правопорядку із законодавством інших сфер життєдіяльності; д) розроблення підзаконних актів і керівних матеріалів, що гарантуватимуть правозастосування чинного законодавства з названих питань; е) активна участь представників громадськості в розробці міжнародного законодавства у сфері інформаційних правовідносин; є) узгодження національного законодавства з міжнародним правом.

Реалізація кожного напрямку вдосконалення законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку (навіть в умовах реорганізації цього законодавства), стикається з певними протиріччями. Однак, поступове й постійне здійснення необхідних дій дозволить реалізувати принцип безперервного вдосконалення законодавства, що стосується досліджуваних питань, оновити інформаційну інфраструктуру, домогтися логічності й цілеспрямованості якісної роботи з інформаційними ресурсами для суб'єктів інформаційної сфери.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукового завдання, що виявляється в наданні науково обґрунтованого визначення основного категоріального апарату у сфері правового забезпечення інформаційного правопорядку, з'ясуванні змісту і предмета його адміністративно-правового регулювання, розкритті системи заходів його

адміністративно-правового забезпечення, аналізі заходів його правового забезпечення заходами адміністративного права, а також наданні рекомендацій з удосконалення правової регламентації інформаційного правопорядку й усунення законодавчих прогалин з питань забезпечення останнього. Висновки містять основні результати дослідження, які відображають узагальнену концепцію сутності, функціонального призначення й документального оформлення пізнання на початковому етапі адміністративного провадження, що ґрунтується як на положеннях, сформульованих попередніми дослідниками, так і на принципово нових наукових підходах здобувачки до цього питання. Основні з них такі.

1. Усебічний аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, які слугували теоретико-методологічною основою дослідження, свідчить про те, що питання визначення правової конструкції «інформаційний правопорядок» було малодослідженим в юридичній літературі інформаційно-правового спрямування. У результаті ретельного дослідження зазначеного феномену у дисертації наведено авторське визначення інформаційного правопорядку як системно-організованого на підставі відповідних норм права стану упорядкованих суспільних відносин в інформаційній сфері, пов'язаних з обігом інформації, з розробленням інформаційних продуктів, з використанням інформаційних технологій, із захистом інформаційних прав та забезпеченням інформаційної безпеки тощо.

2. Запропоновано поняття адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку як здійснюване державою комплексне нормативне упорядкування інформаційно-публічних відносин, їх законодавче закріплення, здійснення охорони з використанням заходів адміністративного примусу: а) попередження, б) припинення, в) відповідальності.

3. Доведено, що адміністративно-правове забезпечення інформаційного правопорядку становить собою сукупність засобів попередження, припинення і примусу, які вживаються власниками об'єктів інформаційної сфери або іншими суб'єктами, що мають адміністративно-юрисдикційні повноваження, з метою запобігання заподіяння шкоди їх інтересам, неконтрольованому використанню й порушенню належного стану такого правопорядку.

4. Надано визначення поняттю «адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням у сфері інформаційного правопорядку» як законодавчо закріпленій сукупності взаємопов'язаних заходів владного впливу компетентних органів держави організаційно-правового і спеціального характеру, що спрямовані на забезпечення захисту інформаційного правопорядку, інформаційної безпеки та інформаційних прав і свобод держави, суспільства, людини та громадянина.

5. Доведено, що усі визначені чинним інформаційним законодавством України адміністративно-правові заходи забезпечення інформаційного правопорядку за функціональною ознакою можуть бути розподілені на три

основні групи: заходи адміністративного запобігання; заходи припинення порушень інформаційного правопорядку; а також заходи адміністративної відповідальності за них, що відповідає класичній опрацьованій в теорії адміністративного права класифікації заходів адміністративного примусу. Пропонована типізація заходів може сприяти, по-перше, більш ефективному комплексному їх застосуванню у практиці державного управління інформаційною сферою і, по-друге, удосконаленню (проведенню систематизації) законодавчого регулювання інформаційної юрисдикційної діяльності.

6. Розкрито значення категорії «заходи адміністративного запобігання порушень інформаційного правопорядку» як застосовуваних суб'єктами владних повноважень на основі положень інформаційного законодавства, з метою недопущення, а також виявлення порушень інформаційного правопорядку, управлінських дій.

7. Досліджено, що до універсальних, тих, що використовуються за звичайних умов, заходів адміністративного припинення порушень інформаційного правопорядку належать: вимога припинити протиправні дії; призупинення дії та анулювання дозволу (ліцензії) на провадження певного виду діяльності в інформаційній сфері; огляд об'єктів (предметів) інформаційної діяльності; адміністративний арешт; оплатне вилучення предмета, який став зняряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; обстеження.

8. Результатом теоретичного аналізу поняття і змісту категорії «правопорушення в інформаційній сфері» став висновок, що недотримання інформаційного правопорядку є порушенням сукупності певних інформаційних правовідносин, які за своєю суттю є однорідними, але згідно з певними особливостями поділяються на відкриті й закриті (з обмеженим доступом).

9. Визначено, що на нинішньому етапі розвитку держави поряд з традиційними загрозами, які існують у сфері формування, зберігання й поширення інформації, зростає небезпека несанкціонованого втручання в роботу інформаційних систем не тільки для отримання закритої інформації, а й з метою порушення її цілісності і знищення, дезорганізації інформаційної системи держави, суб'єктів підприємництва тощо. Усе це вимагає не лише застосування традиційних, та перевірених на практиці заходів охорони інформаційного правопорядку, а й подальшого удосконалення нормативно-правової бази забезпечення захисту відповідних інформаційних ресурсів.

10. Запропоновано напрямки вдосконалення забезпечення інформаційного правопорядку в законодавчій сфері, як-то: а) розроблення нових законів, що доповнять сучасне законодавство в досліджуваній сфері; б) залучення інформаційних ресурсів, використання повного спектра інформаційної інфраструктури тощо; в) узгодження чинних законодавчих актів у досліджуваній сфері із законодавством інших галузей;

г) розроблення підзаконних актів і керівних матеріалів, що гарантуватимуть правозастосування чинного законодавства з питань забезпечення інформаційного правопорядку; д) активне залучення представників громадськості до вирішення проблем застосування міжнародного законодавства у сфері інформаційних правовідносин; е) узгодження національного законодавства з міжнародним щодо порушених питань.

11. Надано пропозиції щодо внесення змін до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме: а) сформулювати окремий розділ «Адміністративні правопорушення у сфері інформаційного правопорядку»; б) Загальну частину доповнити поняттям «порушення у сфері інформаційного правопорядку»; в) доповнити Особливу частину цього кодифікованого акта новими складами правопорушень, що посягають на інформаційну безпеку, інформаційний правопорядок, на інформаційні права та свободи людини і громадянина; г) розділ IV «Проведення в справах про адміністративні правопорушення» доповнити механізмом провадження у справах про інформаційні правопорушення; д) запровадити Концепцію розвитку захисту інформації з обмеженим доступом.

12. Проведене дисертаційне дослідження не могло охопити усіх аспектів правового забезпечення інформаційного правопорядку. Проте, викладені пропозиції й рекомендації можуть слугувати підґрунтям для подальшої наукової розробки таких питань як: а) міжнародні вимоги та стандарти забезпечення інформаційного правопорядку; б) механізм охорони і захисту інформаційного правопорядку з урахуванням появи нових викликів і загроз в інформаційній сфері; в) правовий статус об'єктів інформаційної сфери, їх правове регулювання; г) юридична відповідальність за порушення інформаційного правопорядку, правових режимів доступу та використання об'єктів інформаційної сфери тощо.

СПИСОК ПРАЦЬ ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових та закордонних виданнях з юридичних наук:

1. Галинська К. Ю. Визначення сутності та змісту поняття інформаційного правопорядку в сучасних умовах глобалізації / К. Ю. Галинська // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. – 2013. – Серія: Юрид. науки. Вип. 4. – Т. 2. – С. 17–20.

2. Галинська К. Ю. Информационный правопорядок в Украине: правонарушения и ответственность / К. Ю. Галинська // *Legea si Viata*. – 2014. – Вип. № 2/3 (266). – С. 3–6. (Республіка Молдова).

3. Галинська К. Ю. Визначення адміністративно-правових заходів протидії правопорушенням у сфері інформаційного правопорядку в Україні / К. Ю. Галинська // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. – 2014. – Серія: Право. – Вип. № 24. – Т. 3. – С. 39–42.

4. Галинська К. Ю. Застосування заходів адміністративного запобігання порушень інформаційного правопорядку в Україні / К. Ю. Галинська // Правова інформатика. – 2014. – Вип. № 1 (41). – С. 39–42.

5. Галинська К. Ю. Оновлення законодавства України з питань забезпечення інформаційного правопорядку в Україні. / К. Ю. Галинська // Інформація і право. – 2016. – Вип. № 1 (16). – С. 76–80.

6. Галинська К. Ю. Стратегія кібербезпеки як основа інформаційного правопорядку в Україні / К. Ю. Галинська // Форум права. – Вип. № 1. – 2016. – С. 37–41. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/FP_index.htm_2016_1_8.pdf.

Основні результати, положення і висновки дисертації, що доповідалися та обговорювалися на наукових зібраннях:

7. Галинська К. Ю. Правове регулювання інформаційного правопорядку в умовах сучасних глобалізаційних процесів / К. Ю. Галинська // Держава і суспільство: проблеми становлення і стратегія розвитку: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 15–16 листоп. 2013 р.). – Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2013. – С. 130–132.

8. Галинська К. Ю. Загальні питання адміністративно-правового регулювання інформаційного правопорядку в Україні / К. Ю. Галинська // Юридичні науки: історія сучасний стан та перспективи досліджень: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 13–14 груд. 2013 р.). – К. : Вид. ГО «Центр правових наукових досліджень», 2013. – Ч. II. – С. 7–10.

9. Галинська К. Ю. Сутність інформаційного правопорядку: публічно-приватні аспекти / К. Ю. Галинська // Приватний сектор безпеки: сучасний досвід проблеми правового регулювання : I Між нар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 квіт. 2013 р.). – Х. : Вид. ТОВ «Друкарня Мадрид», 2013. – С. 113–117.

10. Галинська К. Ю. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інформаційного правопорядку / К. Ю. Галинська // Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього : Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 7–8 лют. 2014 р.). – Дніпропетровськ : Вид. ГО «Правовий світ», 2014. – С. 84–86.

11. Галинська К. Ю. Забезпечення безпеки службової інформації в Україні: правові аспекти / К. Ю. Галинська // Недержавний сектор безпеки: сучасний досвід та проблеми порівняльно-правового регулювання : II Між нар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 квіт. 2014 р.). – Х. : «Планета-принт», 2014. – С. 21–23.

12. Галинська К. Ю. Основні напрями удосконалення охорони судового правопорядку: адміністративно-процесуальні та інформаційні / К. Ю. Галинська // Роль і місце адміністративної юстиції в умовах проведення конституційної реформи : Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 23 жовт. 2015 р.). – Запоріжжя : КПУ, 2015. – С. 21–23.

АНОТАЦІЇ

Галинська К. Ю. Адміністративно-правове забезпечення інформаційного правопорядку в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Київ, 2016.

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному розгляду теоретичних і практичних питань адміністративно-правового забезпечення інформаційного правопорядку в Україні.

Здійснюється аналіз і надається загальна соціально-правова характеристика забезпечення інформаційного правопорядку засобами адміністративного права, зокрема, адміністративного запобігання й адміністративного припинення. Проаналізована наукова література, що містить доктринальне визначення поняття «інформаційний правопорядок». Досліджено концептуальні підходи до тлумачення правової конструкції «адміністративно-правове забезпечення інформаційного правопорядку».

Сформульовано пропозиції, спрямовані на покращення існуючих і розроблення нових нормативних положень у сфері протидії порушенням інформаційного правопорядку з урахуванням міжнародних вимог та стандартів в інформаційній сфері.

Ключові слова: інформаційний правопорядок; інформаційні правопорушення; порушення інформаційного правопорядку; адміністративно-правове забезпечення інформаційного правопорядку; інформаційні правовідносини.

Галинская К. Ю. Административно-правовое обеспечение информационного правопорядка в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Научно-исследовательский институт информатики и права Национальной академии правовых наук Украины, Киев, 2016.

Диссертационное исследование посвящено комплексному рассмотрению теоретических и практических вопросов административно-правового обеспечения информационного правопорядка в Украине.

Осуществлены анализ и общая социально-правовая характеристика обеспечения информационного правопорядка средствами административного права, в частности, административного предотвращения и административного прекращения. Проанализирована научная литература, содержащая доктринальное определение понятия «информационный правопорядок».

На основании исследования концептуальных подходов относительно толкования категории конструкции «административно-правовое обеспечение

информационного правопорядка» предлагается авторская ее дефиниция, определяется ее признаки и структура.

Особое внимание в работе уделено раскрытию вопросов административной ответственности за нарушения законодательства в сфере обеспечения информационного правопорядка в Украине. Рассмотрены основные виды правонарушений в данной сфере.

Сформулированы предложения, направленные на улучшение существующих и разработку новых нормативных положений с целью противодействия нарушениям информационного правопорядка с учетом международных требований и стандартов функционирования информационной сферы.

Ключевые слова: информационный правопорядок; информационные правонарушения; нарушения информационного правопорядка; административно-правовое обеспечение информационного правопорядка.

Galinska K. Y. Administrative and legal provision of information legal order in Ukraine. – Manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – The Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to complex consideration of theoretical and practical questions of the administrative and legal provision of information legal order in Ukraine.

Analysis and general social legal characteristics of providing information legal order are carried out by means of administrative law, in particular, administrative prevention and administrative termination. The scientific literature is analyzed containing doctrinal definition of «information legal order».

Based on the research of conceptual approaches regarding the interpretation of the category of structure «administrative and legal provision of information legal order», author's definition of it is offered and its characteristics and structure are defined.

Particular attention is paid to the disclosure of the administrative responsibility for violations of the legislation in the field of information legal order in Ukraine. The main types of offenses are studied in this sphere.

Suggestions on improving existing regulations and developing new ones to respond to violations of information legal order in accordance with international requirements and standards of functioning of the information sphere have been formulated.

Keywords: information legal order; information offense; violation of information legal order; administrative and legal provision of information legal order.

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 12.12.2016. Замовлення 374.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.
«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (068) 126-49-26
E-mail: lesya3000@ukr.net